

Kansliavdelningen

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN

Handläggare: Lisbeth Westerlund
Tfn: 08-508 25 016

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2005-01-12

SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN
2005-01-28
DNR 106-636/2004

Till
Socialtjänstnämnden

Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande

Remiss av betänkande av Skuldsaneringsutredningen (SOU 2004:81)
(2 bilagor)

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Tjänsteutlåtandet överlämnas till kommunstyrelsen.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Dag Helin

Eddie Friberg

Sammanfattning

Det har gått tio år sedan skuldsaneringslagen infördes. Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera och göra en översyn över lagen. Utredningen framhåller att en skuldsanering ska gynna såväl borgenärer som gäldenärer men att den främst ska syfta till rehabilitering av en svårt skuldsatt person. Utredningen menar också att lagen fyllt detta syfte och även framdeles ska ha denna inriktning. Förvaltningen instämmer i detta synsätt och tillstyrker flera av utredningens förslag till förändringar av lagen. Utredningen borde dock enligt förvaltningens mening i högre grad fokuserat på vikten av att samhället tillhandahåller budget- och skuldrådgivning för enskilda för att förebygga behovet av skuldsanering.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialtjänstnämnden för yttrande överlämnat Skuldsaneringsutredningens betänkande Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande (SOU 2004:81). Betänkandets sammanfattning och författningsförslag bilägges tjänsteutlåtandet. Remisstiden går ut den 1 februari 2005.

Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret, och stadsdelsnämnderna Spånga-Tensta, Maria-Gamla stan och Älvsjö.

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom kansliavdelningen i samarbete med Skuldrådgivningskonsulterna inom kundorienterade verksamheter.

Remissen i sammanfattning

Regeringen beslutade den 28 november 2002 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera och göra en översyn av 1994 års skuldsaneringslag. Utredningen har kommit fram till att det nuvarande systemet för skuldsanering är onödigt tillkrånglat. De förslag utredningen lämnar syftar till att skuldsaneringsförfarandet ska förenklas och effektiviseras.

Utredningen föreslår bland annat följande.

- Det så kallade egenförsöket tas bort som ett krav för skuldsanering. Gälldenären ska inte behöva göra ett eget försök att få till stånd en frivillig uppgörelse med sina borgenärer.
- Den kommunala budget- och skuldrådgivningen ges en innehållsmässigt tyngre roll genom att gälldenärer ska få stöd inte bara med att ansöka om skuldsanering utan även efter ett beslut om skuldsanering.
- Kronofogdemyndigheten ska fullt ut pröva en ansökan om skuldsanering. Ärendet ska inte längre lämnas över till tingsrätten. Däremot ska beslutet kunna överklagas till tingsrätten.
- Betalningsplanen ska börja löpa omgående efter ett beslut om inledande av skuldsanering, dvs. innan beslutet hunnit vinna laga kraft.
- Betalning till borgenärerna ska göras en gång per år via ett så kallat uppsamlingskonto istället för som nu varje månad till varje borgenär.
- Betalningsplanen ska aldrig kunna löpa under längre tid än fem år. Den ska under vissa förutsättningar kunna förlängas upp till sju år vid omprövning.

Förvaltningens synpunkter

Det har gått tio år sedan skuldsaneringslagen infördes. Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera och göra en översyn över lagen. Det är dock tveksamt om utredningen kan sägas utgöra en utvärdering av lagen. Den beskrivning som lämnas över hur utredningen arbetat anger att man inhämtat tidigare utvärderingar som gjorts av Konsumentverket, Riksskatteverket (numera Skatteverket) och Riksdagens revisorer. Man har kompletterat detta med statistik över hand-

läggningstider m.m. från Riksskatteverket och Konsumentverket. Därutöver har man gjort ett antal besök hos myndigheter, organisationer och företag som tillämpar eller berörs av skuldsaneringslagen. Utredningen har också gjort studiebesök i Finland och Danmark. Man har utifrån inhämtad information gjort bedömningar och dragit slutsatser som framstår som tämligen subjektiva. Det är ändå värdefullt med den sammanställning som gjorts. De förslag som lämnas till förändringar av skuldsaneringslagen bygger i alla fall på de erfarenheter som gjorts av de olika inblandade aktörerna under de gångna tio åren.

Enligt nu gällande lag måste gäldenären för att få skuldsanering genomgå tre steg, först ett eget försök att nå uppgörelse med borgenärerna. Om detta inte lyckas ska en ansökan om skuldsanering inlämnas till kronofogdemyndigheten som ska försöka få till stånd en uppgörelse med borgenärerna. Till sist om detta misslyckas ska kronofogdemyndigheten lämna in en ansökan om skuldsanering till tingsrätten som fattar beslut i ärendet. Enligt bestämmelserna i skuldsaneringslagen 1 § ska kommunen inom ramen för socialtjänsten eller på annat sätt lämna råd och anvisningar till skuldsatta personer. I praktiken har kommunerna bistått en stor del av gäldenärerna i steg ett och i att göra ansökan inför steg två men även under steg två och tre.

Utredningen har förvisso behandlat alla tre stegen i denna process. Förvaltningen anser emellertid att kommunens roll är otillräckligt belyst då utredningen i huvudsak är begränsad till att se hur kommunerna bistått den enskilde i framför allt det första steget – egenförsöket. Man redovisar dock även att kommunerna hjälper det stora flertalet gäldenärer som ansöker om skuldsanering. Likaså redovisar man hur budget- och skuldrådgivarna ser på gäldenärernas situation och att arbetet med att ge råd och stöd ofta pågår under hela processen, således även under steg två och tre. Utredningen föreslår också att skuldsaneringslagen ska tillföras bestämmelser om ett utökat ansvar från kommunerna under skuldsaneringsprocessen. Förvaltningen tillstyrker detta förslag som i lagen för in ett ansvar som kommunerna tar redan idag.

Det som saknas i utredningen är ett bredare perspektiv på kommunernas arbete med budget- och skuldrådgivning och vikten av detta arbete för att förebygga att enskildas skuldsättning blir så omfattande att en skuldsanering blir nödvändig. En utredning om skuldsaneringslagen borde helt enkelt även ha handlat om hur samhället ska förebygga skuldsättning för enskilda.

Utredningen har inte velat peka ut någon särskild kommunal förvaltning som ska svara för budget- och skuldrådgivning, däremot föreslår man att Konsumentverket får ansvaret att vara central myndighet för samordning av den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Konsumentverket har redan idag tagit på sig ett ansvar för denna medan Socialstyrelsen som central myndighet för socialtjänsten inte varit särskilt aktivt ansvarstagande inom området. Förvaltningen tillstyrker förslaget att Konsumentverket blir central myndighet för budget- och skuldrådgivning då detta i praktiken redan fungerar så.

Kommunens ansvar för budget- och skuldrådgivning regleras inte i någon lagstiftning förutom skuldsaneringslagen, på annat sätt än att det i socialtjänstlagen 3 kap. 1 § anges att det till socialtjänstens uppgifter hör att svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Budget- och skuldrådgivning inryms i dessa uppgifter. Utifrån lagstiftningen kan det därför synas självklart att budget- och skuldrådgivningen hör hemma inom socialtjänsten. Förvaltningen menar också att socialtjänstens kompetens att möta människor i kris och utsatta situationer talar för att socialtjänsten bör ha ett mer uttalat ansvar för dessa uppgifter.

Utifrån erfarenheterna att människor som söker bistånd för ekonomiska svårigheter ofta har en besvärlig livssituation ställer sig förvaltningen tveksam till utredningens slutsats att skuldsaneringsprocessen måste bli snabbare i alla led. Det är ofta nödvändigt med en process där den enskilde får större grepp om sitt liv innan en skuldsanering kan inledas. Det är däremot angeläget att byråkratiska hinder och dubbelarbete undanröjs för att en få så strikt formell skuldsaneringsprocess som möjligt. Förvaltningen tillstyrker därför att kronofogdemyndigheten ska få rätt att fullt ut besluta om skuldsanering. Rättssäkerheten tillgodoses genom möjligheten att överklaga till tingsrätten. Förvaltningen tillstyrker också förslaget att betalningsplanen ska börja löpa omgående efter ett beslut om inledande av skuldsanering, dvs. innan beslutet hunnit vinna laga kraft.

Förvaltningen anser att det första steget i skuldsaneringsprocessen – egenförsöket – ska vara kvar. Enligt förvaltningens erfarenheter leder fler egenförsök än vad som redovisas i utredningen till uppgörelser med fordringsägarna. Egenförsöket innebär också att den enskilde, ofta med bistånd från socialtjänsten, får en möjlighet att själv skaffa sig kontroll över sin livssituation och sin ekonomiska situation. Detta är ett arbete som ofta tar tid och måste få ta tid.

Det är däremot inte bra med långa väntetider innan den enskilde får träffa en kommunal budget- och skuldrådgivare. Många kommuner har idag alltför lång väntetid innan man kan få träffa en budget- och skuldrådgivare. Förvaltningen anser att utifrån ett bredare perspektiv på budget- och skuldrådgivning borde även kommunernas resurser för denna uppgift ha tagits upp av utredningen.

Förvaltningen tillstyrker förslaget att betalning till borgenärerna ska göras en gång per år via ett så kallat uppsamlingskonto istället för som nu varje månad till varje borgenär. Förfarandet med betalning till borgenärerna varje månad är administrativt krångligt och ibland förenat med höga kostnader för den enskilde. Systemet med uppsamlingskonto skulle underlättas om exempelvis kronofogdemyndigheten åtar sig att administrera uppsamlingskonton som enskilda gäldenärer inte har tillgång till löpande under året.

Utredningen betonar återkommande att en skuldsanering ska gynna såväl borgenärer som gäldenärer. En skuldsanering ska dock främst syfta till rehabiliter-

ing av en svårt skuldsatt person. Utredningen menar också att lagen fyllt detta syfte och även framdeles ska ha denna inriktning. Förvaltningen instämmer i detta synsätt men anser att utredningen i ännu högre grad kunnat fokusera på vikten av att tillhandahålla budget- och skuldrådgivning för enskilda för att förebygga behovet av skuldsanering.

Bilagor

Sammanfattning av Skuldsaneringsutredningens betänkande Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande (SOU 2004:81).

Författningsförslag från Skuldsaneringsutredningens betänkande Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande (SOU 2004:81).